

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

zhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Poskusne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr. dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Govor slovenskega poslanca č. g. Einspielerja v deželnem zboru Koroškem.

Starosta slovenskih domoljubov in prvoborcev, č. g. Andrej Einspieler, govoril je o šolstvu, ko je deželni proračun bil na dnevnem redu, ker mu liberalci poprej niso dali besede. Govoril je tako:

„Finančni odsek deželnega zbora predlaga, naj dovolimo za leto 1885 za naše ljudske šole 334.247 fl. Zdi se mi, da imam ne samo pravico, ampak še sveto dolžnost, da zdaj povem, kaj mislim o naših šolah. Jaz in tisti, ki so z menoj enih misli, želimo:

1. naj bojo naše šole katoliške. Do 1. 1869 imeli so koroški katoličani tudi katoliške farne šole. Z državno šolsko postavo od 14. maja 1869 pa so se te šole spremenile v brezverske šole. Judi imajo judovske, luteranci imajo luteranske šole; katoliški kristjani pa nimajo katoliških, ampak brezverske šole! Mi katoličani radi pustimo drugovercem drugoverske šole, mi želimo in zahtevamo pa tudi za se verske šole. Res je sicer, da se tudi na naših šolah podučuje vsaki teden dve ali več ur komaj eno uro krščanski nauk, po 26 do 28 ur na teden pa se učijo druge reči; res je, da mora po novi šolski postavi od 2. maja 1882 biti šolski voditelj na katoliških šolah tudi katoliške vere; — pa vse to šole ne stori katoliške. Katoliški stariši hočejo imeti katoliške učitelje, katoliški duh in katoliško življenje v ljudski šoli. Le na takih šolah se bojo otroci izredili za verne in poštene kristjane, da bojo imeli srce in pamet na pravem mestu, da bojo zaslomba države in človeške družbe. Zato želimo, naj bi vlada skrbela, da bi se naredila državna šolska postava, po kateri bi vsaka vera imela svoje posebne verske šole.

2. Mi želimo in tirjamo, da bi se šolska bremena kolikor mogoče olajšala, pa da bi se učiteljem pustilo, kar jim gre po

postavi, in da bi se otroci v šolah naučili ravno toliko, kakor do zdaj.

Za nobeno reč dežela ne troši toliko denarjev, kakor za šole. Za leto 1885 se tirja za šole 334.247 fl. Ti stroški bojo še pa rastle od leta do leta. Tako je c. k. dež. šolski svet 15. julija 1884 pisal deželnemu odbornu, naj postavi v šolski proračun za leto 1885 še 8760 fl. več, da se bojo uravnale učiteljske plače.

Zraven teh stroškov za deželno šolsko matico pa morajo občine včasih nakladati še po 200 do 300% občinske doklade za šolske stavbe in potrebe. Saj smo že letos pretresali več takih prošenj.

Pa še drugo breme zadeva davkoplačevalce, da morajo po največ krajih orgljavca in cerkovnika plačevati še posebej. Po vrhu morajo najemati pa še tuje ljudi za taka dela, ktera bi lahko opravljali 13 do 14letni otroci, ki so zdaj primorani po šolskih klopih trgati hlače in janke.

Cela dežela zdihuje pod silnim šolskim bremenom in od vseh strani prihajajo glasi, naj bi se to breme vendar olajšalo. Jaz in moji somišljeniki tedaj želimo in tirjamo, naj se glas ljudstva usliši in naj se olajša šolsko breme, pa tako, da ne bodo oškodovani učitelji, in da se bodo tudi otroci toliko naučili, kar jim veli postava. In to bi se res dalo vse doseči.

Olajšanje bi se doseglo s tem, ako bi se naredila postava, da bi otroci le od 6. do 12. leta hodili vsak dan v šolo; od 13. do 16. leta pa naj bi obiskovali nedeljsko šolo, ali pa bi se določil za to kak delavnik popoldne. Dokler pa take postave ne dobimo, naj bi vis. c. k. deželni šolski svet upeljal, kjer le mogoče poldnevni poduk. Za 13 in 14letne otroke pa naj bi izprosil pri vis. naučenem ministerstvu takih olajšav, kakoršne so se že dovolile za gorrenjo Avstrijo in za Štajersko. Tudi se najdejo ljudje, ki imajo precej premoženja ali pa dobre službe, pa ne plačajo ne deželnih, ne občinskih

doklad, tedaj tudi nič šolske doklade; od takih bi se lahko tirjala šolnina, če imajo otroke v šolah. Tudi bi se davkoplačevalcem olajšalo breme, ko bi se spet orgljavska služba postavno zvezala z učiteljsko.

Slednjič bi se dalo shajati z manjšim številom šolskih oblastnih in šolskih nadzornikov, in tudi po tej poti bi se dali stroški znižati. Jaz in moji somišljeniki smo trdno prepričani, da se zamore našim željam ustreči, ne da bi se oškodovali učitelji, in da bi se otroci tudi potem toliko naučili, kakor zdaj. Ja, mi upamo, če bo deželni zbor po tej strani varčno ravnal z denarjem, da mu bo po drugi strani potem mogoče, učiteljske plače postaviti na 600, 700 in 800 fl., kakor so že storili konservativni poslanci v zgornji Avstriji.

(Konec prihodnjič.)

Pojudene novine.

Krščeni neobrezani narodi v našem cesarstvu pa tudi razne politične stranke v svojih nesrečnih prepirih med seboj zelo prezirajo gibanje in napredovanje judovskih priseljencev.

V kratkih 25 letih je skoraj vso liberalno nemško, madjarsko in italijansko časništvo prišlo v judovske roke. Judi izdajajo omenjene liste in se bogatijo z njimi. Judi jih uredujejo in zvečinoma tudi pišejo; torej ves pouk, vse poročevanje o političnih, gospodarskih, socialnih, znanstvenih in verskih rečeh dohaja kristijanom iz judovskih peres. Kaj čuda, ako iz takih časnikov veje nasprotje do vsega, kar je krščansko?

Na Štajerskem je največji nemško-liberalni list: Tagespošta v Gradci. In ta je v judovski oblasti. Jud Rappaport je pokupil skoraj vse delnice zadrugine, ki izdaje list. Katoliški Slovenci se torej ne moremo čuditi, ako v tem listu na vsaki strani zadenemo ob judovsko obnašanje. Za ščitom novinarskega ropota pa delajo Judje na vse kriplice utrditi se zopet v deželi, katera je 40.000 fl. plačala vladarjem, da so Judom vstop na Štajersko prepovedali. V liberalni dobi morala je ta prepoved veljavo popolnem izgubiti.

V Gradci imamo že toliko judovskih rodov, da je l. 1883/4 na deželske višje realke v Gradci bilo 21 judovskih dijakov. Deželni odbor je pa v ljubeznjivej skrbljivosti tem 21 izraelskim gospodom mahoma nastavil plačnega veroučitelja za Mojsejevo veroizpovedanje v osebi graškega rabinerja dr. Samuela Mühsama. Judov najdemo že mej sodniki in profesorji, na želez. skladališči v Melji baje uradujejo Judje, v graško eskomptno banko prodirajo Judje, judovskih trgovcev, graščakov, fabrikantov, mešetarjev, protižarjev, kramarjev, žganjeprodayalcev se množi posebno na spod-

njem Štajerskem. V Halozah in Vržeji prišlo je že do rabuke in tepežev. Jud Hirschler potegnil je na-se skoraj vso trženje z lesom s Pohorja, v Libojah gospodari Jnd Sonnenberg.

Vendar to je le majhen začetek proti uspehom judovskim, zlasti v Trstu in Dunaji. Ti dve mesti ste že močno pojudeni. S pomočjo novinarstva in denarjev prav za prav že gospodarijo. V Trstu izdajajo in pišejo liste: „Independente“, „Cittadino“, „Alabarda“, „Piccolo“, „Triester Zeitung“, „Triester Tagblatt“ sami Judje. Vse denarstvene zavode, korporacije, društva, podjetja vodijo Judje: Marburgo, Luzatto, Salem, Castiglione, Brettaner, Segre, Besso, Goldschmidt, Lardi, Torti, Terni, Levi, Jacchia itd. Pomorsko društvo „Lloid“, ki šteje 83 ladij in dobiva na leto 2 milijona podpore iz državne blagajnice, je popolnem v oblasti Judov, jednako tudi velika zavarovalnica: „Assicurazioni generali“.

Na Dunaji pa so si Judje ustvarili nekaj novi Jeruzalem okolo borze, kder oblastno zapoveduje Jud Rothschild in njegovi milijoni. Najlepši del mesta, najkrasnejše palače ob „Ringu“ so Judovske. Ni ga večjega podjetja, zlasti denarstvenega ne, kder ne bi Jud uplival. Vsak si išče nakloniti prijaznost in podporo judovskih časnikov. In zato mora plačati. Podjetnik gališke povprečne železnice je listu: „Neue freie Presse“ moral izplačati 40.000 fl. drugim menje, „Deutsche Zeitung“ je dobila samo 8000 fl. Pri vseh volitvah morajo tam z Judi računati in z njihovimi listi. Ti imajo posebno društvo: „Concordia“ imenovano. Nedavno je obhajalo 25letnico svojega obstanka. Čestitalo je vse, kar je na Dunaji v liberalnem svetu imenitnega in odličnega. Judovsko vodstvo drznilo se je celo naše ministre k veselici povabiti. Ker pa ti niso hoteli priti, zamerila jim je to „Neue freie Presse“ kaj močno in se drznila javno mrdec pokazati. Tako mogočnega se čuti Jud v Avstriji, ker je v 25 letih dobil v svojo oblast časnike in denar!

Če je nemsko-liberalna svoboda komu koristila, tako gotovo otrokom Izraelovim. Preddraga „Tagespošta“ v Gradci to lahko potrdi.

Gospodarske stvari.

Navod k umetni riboreji.

Ker se bliža čas začetka prve in najvažnejše dobe umetne reje postrv, zdi se nam umestno, da opozorimo vse one, kateri nameravajo prirediti riborejo, na sledeče priprave.

Kdor ima blizu svojega stanovanja čisto, tudi po zimi odprto studenčno vodo, od + 4 do 7° R. zamore poskusiti z umetno rejo postrv, lipanov, sulcev i. dr. rib enake vrste. Pri